

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Zandbergstraat 5

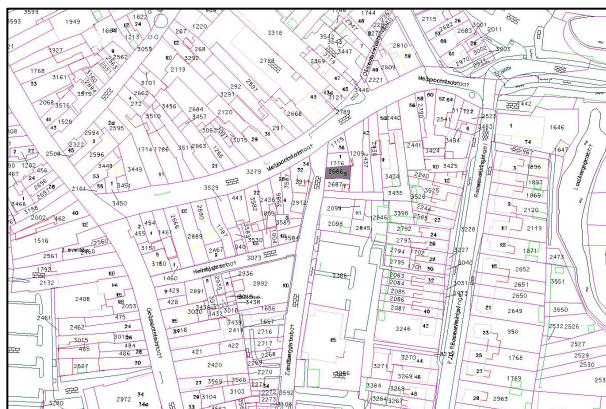
Monumentnummer : GM085

Straat : Zandbergstraat
Huisnummer : 5
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 DN

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 2686

Naam object : ---
Bouwjaar : 17^e eeuw - 1953
Bouwstijl : n.b.
Architect : n.b.
Oorspronkelijke functie : woonhuis
Huidige functie : winkel

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 02-12-2013
Datum aanwijzing : 17-06-2014

Situering

Pand gelegen aan de Zandbergstraat aan de zuidzijde binnen de historische binnenstad van Doesburg. Het pand staat in de rooilijn aan de straat met rechter gevel vrij aan een doodlopende steeg.

Hoofdropzet

Object is de linker helft van twee huizen onder één kap met het zadeldak evenwijdig aan de straat tussen topgevels. Elke woning heeft een kelder aan de straatzijde, een begane grond, eerste verdieping en een zolder. Zandbergstraat 5 heeft een éénlaags aanbouw aan de achterzijde.

Historie

De Zandbergstraat is gelegen binnen de zuidelijke uitbreiding uit 1343 van de historische stad die in 1237 stadsrechten kreeg en kort ervoor moet zijn gesticht. De straat functioneerde als achterstraat van de Ooipoortstraat en als secundaire verbinding tussen Meipoortstraat en de Ooipoort, die in 1673 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV werd opgeblazen en niet werd herbouwd.

Beknopte bouwgeschiedenis

Vermoedelijk in de eerste helft van de zeventiende eeuw gebouwd dubbel huis, dat in de negentiende eeuw werd verbouwd tot stadsboerderij met het woongedeelte rechts. Daarbij zijn in de voorgevel empirevensters toegepast. Mogelijk rond 1900 is ook links (nummer 5) een woning gerealiseerd. In 1953 is de linker helft verbouwd tot werkplaats en werd in dat deel de kelder afgetopt. Nadien is daar van de gevel volledig vervangen en is een stalen spiltrap geplaatst. Nummer 7 is na een periode van verwaarlozing in 1979 gerestaureerd, waarbij de achtergevel en verdiepingsbalklaag werd vervangen, maar de hoofdropzet met de fraaie kapconstructie behouden bleef. Dit is in 2004 verbouwd tot woonhuis.

Exterieur

De gemetselde, bakstenen voorgevel bestaat uit twee woonhuisgevels. Het rechter deel (nummer 7) is gemetseld met grote handvormstenen in kruisverband en is drie vensterassen breed. Op de hoek rechts zijn klezoren in de koppenlaag als hoekverband gemetseld. De gevel heeft een empire venster rechts met wisseldorpel en vierruits onderraam en tweeruits bovenraam. Het venster heeft een gepleisterde onderdorpel. Onder het venster is een met verzinkt hekwerk afgewerkt kelderlicht aanwezig, dat deels in de stoep is verwerkt. Geheel links is de entree gesitueerd. Dit is een zesvaks paneeldeur met glas en roosters in de middelste vakken waarboven een geprofileerd kalf en tweeruits bovenlicht. Venster en entree worden beiden ontlast met een steens segmentboog aan de bovenzijde afgewerkt met een platte laag bakstenen. In het midden van de gevel is een in twee stadia dichtgemetselde, oude doorgang aanwezig die ontlast wordt met een gemetselde korfboog met een extra laag horizontaal gemetselde stenen. Hierboven is een tweede korfboog gemetseld en uitgevoerd met afwisselend horizontaal en verticaal gemetselde bakstenen als verbijzondering. Het linker deel van de gevel (nummer 5) is tussen 1953 en 1990 voorzien van een nieuwe bakstenen gevel met met drie vensterassen en een grijs geverfde, gepleisterde plint. De drie openingen zijn ontlast met een steens segmentboog met grijs geverfde, gepleisterde boogvullingen. De entree rechts is voorzien van een paneeldeur met tweeruits bovenvak, een kalf en tweeruits bovenlicht. De vensters hebben vaste vierruits onderramen en tweeruits bovenramen met ertussen een vast kalf.

De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een geprofileerde bakgoot op klossen met geprofileerde neus.

Het voorste dakvlak is belegd met roodgebakken oude Hollandse pannen en is voorzien van vier dakramen laag in het dakvlak.

De linker zijgevel is slechts deels boven de daken zichtbaar en gepleisterd. De gevel wordt beëindigd met een tuit. Hier is ter plaatse van de nokflintering een gesmeed staafanker toegepast. De rechter zijgevel wordt in de redengevende omschrijving van Zandbergstraat 7 beschreven.

Achter het pand staat een moderne éénlaags aanbouw. De achtergevel van nummer 5 is daardoor niet bekeken. De gevel wordt afgesloten met een zinken mastgoot.

Interieur

Kelder: bevindt zich aan de voorzijde van het huis en is toegankelijk via een inspectieluik achter de voorgevel. De oorspronkelijk tongewelfde ruimte heeft de kruin evenwijdig aan de voorgevel, links aan de straatzijde markeren een drietal gemetselde traptreden het begin van een trap naar straatniveau. De opening is in het verleden dichtgemetseld. Links is een brede steunbeer tegen de zijwand aanwezig. De top van het gewelf is vermoedelijk in 1953 afgetopt ten behoeve van een begane grondvloer van gewapend beton.

Begane grond: De indeling is in het verleden geheel vernieuwd tot een ongedeelde ruimte met een tochtportaal rechtsvoor aan de straatzijde. Aan de achterzijde is de achtergevel doorgebroken en de ruimte uitgebreid met een éénlaags aanbouw waarin een kunststof lichtstraat is aangebracht, aan de voorzijde wordt de ruimte verlicht door middel van twee historiserend vormgegeven zesruits schuifvensters. Boven de ruimte is een verlaagd systeemplafond aangebracht dat aansluit op de hoogte van de schuifvensters. Boven het plafond is de historische moerbalk van de oorspronkelijke moer- en kinderbinten balklaag aanwezig. De kinderbinten zijn door isolatie aan het zicht onttrokken.

Eerste verdieping: een moderne, stalen spiltrap links achter op de begane grond voert naar de eerste verdieping. Hier is sprake van een ongedeelde ruimte waar in een recenter stadium een klein vertrek is afgescheiden. De indeling en afwerking van de eerste verdieping bestaat uit moderne gipsplaten. In de ruimte is het onderste niveau van de gestapelde, eiken kapconstructie deels in het zicht; de daksporen zijn door gipsplaten aan het zicht onttrokken. De constructie bestaat uit een kromstijlgebint op de eerste verdieping, en een schaarspant met nokstijlgebint op de zolder. De constructie is met pen-en-gat verbindingen gebouwd en gezekerd met toognagels, de korbeels en windschoren zijn aan de onderzijde gespijkerd. De gebinten zijn van gehakte telmerken voorzien en oplopend genummerd vanaf Zandbergstraat 7. Aan de achterzijde zijn de merken met een steekbeitel aangebracht, aan de straatzijde met een guts. Spant 1 staat midden in nummer 7, spant 2 vormt de woningscheidende muur met nummer 5 en is slechts vanaf die zijde summier zichtbaar. Spant 3 staat midden in Zandbergstraat 5. De gebinten zijn op de verdieping aan de onderzijde gekromd.

Zolder: een klein inspectieluik geeft toegang tot de zolder. Het tweede niveau van de gestapelde kapconstructie is volledig in het zicht, inclusief de eiken daksporen. De spantbenen zijn in tegenstelling tot die op de eerste verdieping recht. In de bovenzijde van de dekbalk is de nokstijl gepend, die met gespijkerde eiken schoren is gestabiliseerd en tussen nokgording en stijl van windschoren is voorzien. De zoldervloer

wordt gedragen door grenen balken die op het onderste gebint rusten, maar door gipsplaten aan de onderzijde aan het zicht zijn onttrokken.

Bouwdossiers

12-12-1952 verbouwing woning tot werkplaats (nummer 5)
03-12-1979 casco restauratie werkplaats (nummer 7)
08-01-2004 verbouwing werkplaats tot woning (nummer 7)

Literatuur

- Haans, Frank, *Monumentengids Doesburg*, Utrecht 2008, 80-85

Waardering

Het pand Zandbergstraat 5 dateert in de kern uit de vroege zeventiende eeuw en is in hoofdopzet goed en herkenbaar bewaard gebleven.

Leidend voor de waardebeoordeling is de historische bouwmassa en constructie in combinatie met de rechter helft en de ligging in de straatwand op de hoek met een steeg. Waardeverminderend is de vervangen voorgevel.

Zandbergstraat 5 is van belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het huis is architectuurhistorisch van belang vanwege de relatie met de bewaard gebleven zeventiende-eeuwse baksteenarchitectuur van de rechter helft.

Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de bijdrage aan de lokaal-topografische situatie op een straathoek en de ruimtelijke samenhang met de buurpanden in de directe omgeving, in het bijzonder de rechter helft van het huis.

Het pand is cultuurhistorisch van belang vanwege het bewaard gebleven historische casco en in het bijzonder de zeer gaaf bewaard gebleven zeventiende-eeuwse kapconstructie van het huis